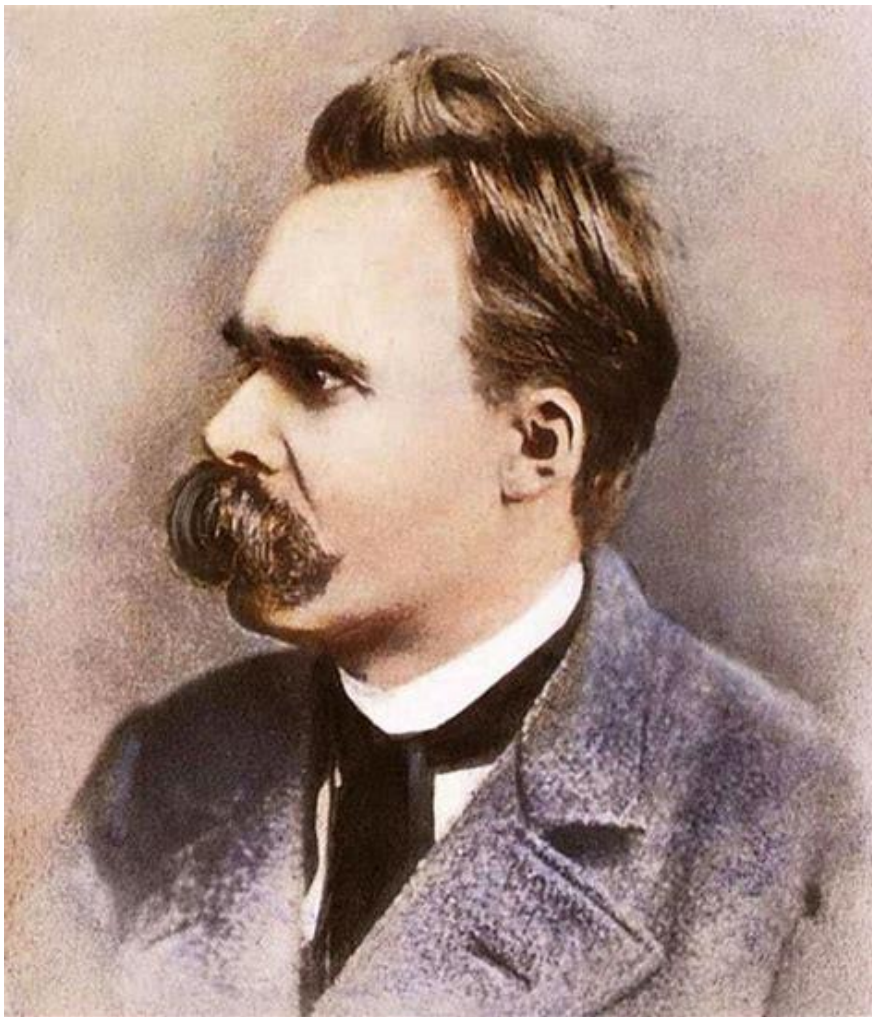

Friedrich Nietzsche (1844 – 1900)

1. Vida e obras.
2. Contexto-histórico filosófico
ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE
3. Nietzsche e a crítica da cultura ocidental. O
nihilismo
4. A vontade de poder, o eterno retorno e o
Superhome
5. Influencia de Nietzsche

1. Vida e obras

Friedrich Wilhelm Nietzsche naceu o 15 de outubro de 1844 en Röcken, unha pequena cidade da Saxonia prusiana, fillo de Carl Ludwig (1813-

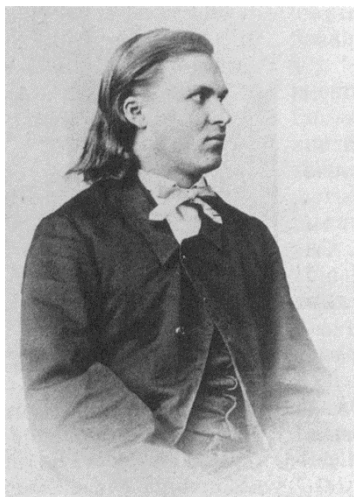

Ilustración 2. Nietzsche de mozo.

1849) e Franziska Oehler (1826-1897). A temperá morte do seu pai, pastor luterano de tradición pietista, obriga á familia a abandonar a casa na que residían, para ser ocupada polo novo pastor, trasladándose en 1849 a Naumburgo. Alí vivirá coa súa nai, a súa irmá Elisabeth, a súa avoa Erdmuthe e dúas tías, Auguste e Rosalie, realizando os seus primeiros estudos no instituto. En 1858 ingresa no internado de Pforta, que adquirira un gran renome na época, e no que se observaba un réxime estrito e tradicional, onde permanecerá ata 1864. Nesta época desenvólvese a súa admiración polo xenio grego, lendo sobre todo a Platón e Esquilo, así como pola música e a poesía, sendo un admirador de Hölderlin, realizando entón os seus primeiros ensaios como poeta e músico,

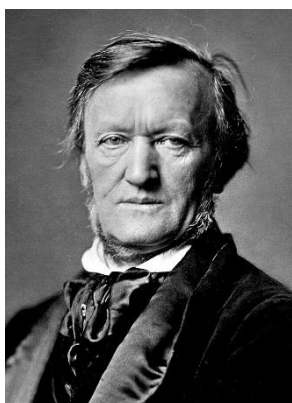
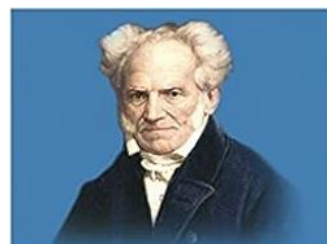

Ilustración 3. O compositor Richard Wagner.

En 1864 ingresa na universidade de Bonn continuando nela os estudos filolóxicos baixo o seu enderezo, chegando a ser o seu discípulo predilecto.

Desta época data a súa admiración pola música de Wagner e o seu primeiro encontro co músico. A lectura de Schopenhauer e o abandono definitivo do cristianismo En 1869 a Universidade de Basilea ofrécelle a cátedra de Filoloxía, ante dos informes favorábeis recibidos

AKAL / BÁSICA DE BOLSILLO

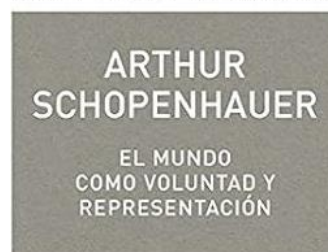

Ilustración 1. A lectura de Schopenhauer impactou a Nietzsche mozo.

polo seu profesor Ritschl, e antes incluso de que obtivese o título de Doutor, cátedra que Nietzsche ocupa en maio dese mesmo ano. En 1872 pública "A orixe da traxedia no espírito da música", obra moi mal recibida nos medios académicos e criticada violentamente por algúns especialistas en filoloxía clásica; algúns dos seus amigos, non obstante, saen na súa defensa, como Erwin Rhode; e outros, como Wagner, por exemplo, celébrana con entusiasmo. Malia iso, o seu prestixio entre os filólogos diminuírá considerabelmente.

En 1889 a súa saúde, que xa lle dera motivos de preocupación nos anos "errantes", empeora bruscamente, comezando a manifestar síntomas de desequilibrio mental. Traslado de Turín a Basilea é tratado na clínica desa cidade, e posteriormente na de Jena, dando mostras dunha lixeira recuperación. Non obstante o seu estado empeora de novo, instalándose en Naumburgo coa súa nai e, logo da morte desta, en 1897, coa súa irmá Elisabeth en Weimar. Pero xa non se recupera xamais. Morrerá en agosto de 1900, tras acadar unha considerábel fama e exercer un notábel influxo que se deixará sentir no desenvolvemento do pensamento contemporáneo.

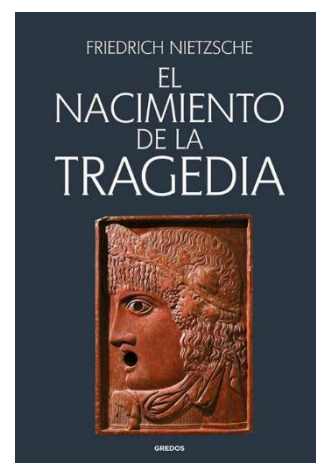
Períodos do pensamento e obras

1. Período romántico.

Fai unha valoración positiva dos filósofos presocráticos (Heráclito) e negativa de Sócrates e Platón. A obra máis significativa é: "O nacemento da traxedia no espírito da música" (1875). Nesta obra presenta a contraposición entre o apolíneo e o dionisiaco e considera a expresión artística como o único medio de penetrar na realidade. Isto significa que para Nietzsche a ontoloxía "faise" na creación da obra de arte e "lese" na contemplación desa obra.

2. Período positivista ou ilustrado.

Presenta unha evolución con respecto ás ideas contidas no 1º período. Se antes pensaba que a metafísica e a arte eran superiores á ciencia

para chegar ó fondo da realidade, agora, inspirado polos filósofos da ilustración adopta unha postura favorable á ciencia e condena a metafísica, a arte, a relixión e a moral (Comeza a critica-los valores da cultura occidental). Intentará demostrar que teñen unha orixe nun fondo psicolóxico e instintivo do home que case sempre está oculto e que son formas de escravitude que o home crea e ás que se somete. Xurde así neste período un procedemento que utilizará con frecuencia nas súas últimas obras: o método do desenmascaramento psicolóxico.

Obras:

- *Humano demasiado humano.*
- *Aurora.*
- *A Gaia ciencia.*

3. A filosofía de Zaratustra.

Período fundamental da súa filosofía xa que nel desenvolve as súas ideas máis orixinais.

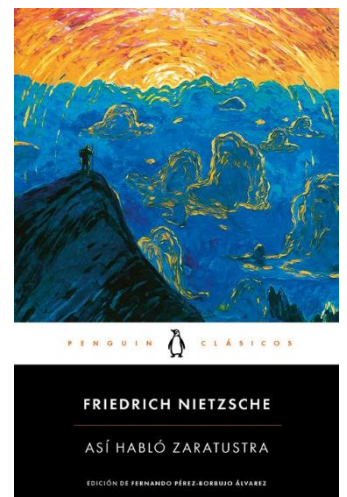
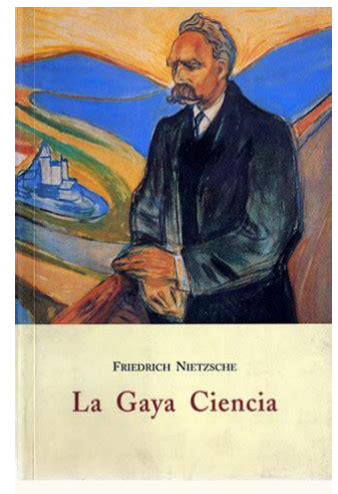
Obra: *Así falou Zaratustra.* Máis poética, tono profético.

Presenta as súas ideas a través dunha fábula (conto con moralexa).

4. Crítica da cultura occidental.

Corresponde ó período máis feroz da súa crítica á metafísica, moral, relixión tradicionais. Ten que destruír ó home tal como é para que poida vir o superhome, que é o ser que coñece a morte de Deus, a vontade de poder e o eterno retorno. Continúa co método do desenmascaramento psicolóxico: descubrir que se oculta tras os valores máis asentados da cultura occidental.

O home crea a Deus, valores, entes estáticos, etc. pero esquece e acéptalos como se viñeran impostos desde fóra: considéraos obxectivos, proxéctalos fóra de si.

Obras:

- *Xenealoxía da moral.*
- *Crepúsculo dos ídolos.*
- *O Anticristo.*

2. Contexto histórico-filosófico

A filosofía contemporánea, a diferenza das etapas anteriores na que predominaba unha corrente sobre as outras, caracterízase pola diversidade de correntes e autores. Así desde o Idealismo de Hegel que supón a culminación da filosofía moderna iniciada por Descartes, xorden, moitas veces como reacción á súa obra, numerosas correntes: materialismo de Feuerbach, anarquismo de Bakunin, socialismo utópico e socialismo científico de Marx, Positivismo de Comte, Vitalismo...

A Ilustración

O período inmediatamente anterior ao S.XIX coñécese co nome da *Ilustración* e supón a maior afirmación da dimensión racional como característica suprema do ser humano. **A Ilustración pode ser considerada a culminación dunha interpretación antropolóxica do ser humano iniciada no mundo grego. Estamos a referirnos á concepción do ser humano como un ser racional**, característica que nos diferencia do resto dos seres aos cales nos parecemos nas outras dimensións vitais ou biolóxicas. Na ilustración críase que co uso da razón conseguiríamos o maior avance científico da historia da humanidade e así unha vida mellor, máis xusta e máis feliz.

O idealismo

Esta confianza na razón e a ciencia levarán no século XIX a filósofos como Hegel a afirmar a absoluta primacía do espírito (razón, mente, pensamento) sobre a materia (corpo, natureza, bioloxía). Esta idea fundaméntase no prexuízos de que o ser humano ocupa un lugar especial no mundo e que os resto dos seres son, pola súa falta de razón, inferiores a nós. Tamén aínda se considera que o ser humano non está

do mesmo xeito na natureza xa que grazas ao espírito, o ser humano é un ser libre do determinismo da natureza ao que están sometidos o resto dos seres. Ao anterior hai que sumarlle o prexuízo cristián segundo o cal somos un ser feito a imaxe e semellanza da divindade.

Pois ben, esta corrente filosófica (o idealismo) domina o século XIX ata a primeira metade. Si o Idealismo é a culminación dunha idea clásica do ser humano como ser racional, non debemos esquecer que a Ilustración e o s.XIX provocaron un importante avance científico e técnico co apoio dun método experimental. **Froito deste avance científico nace una corrente filosófica (o positivismo) que ensalza os valores da nova ciencia: experimentación e feitos cuantificables.**

O positivismo

O Positivismo, que pode ser considerado unha herdanza da ilustración, tanto a nivel científico como filosófico domina en Europa durante a 2ª metade do s. XIX. **Segundo esta corrente, o coñecemento redúcese ós feitos que se poden observar e medir (cuantificar).** A ciencia estuda os fenómenos dados, os fenómenos naturais, do que queda fóra desta realidade (temas da metafísica) non é susceptible unha explicación científica e polo tanto filosófica. O positivismo pretende construír un xeito de pensar inspirado nas ciencias da natureza que tan bos resultados está colleitando. Consideran que os estados anteriores da humanidade (como o primitivo e o teolóxico) foron superados polo estado actual: o estado actual da humanidade é o estadio científico ou positivo. Deste xeito todo saber que non poida ser sometido ao método experimental, é dicir, que non sexa obxectivo e cuantificable debe ser rexeitado. Só podemos facer ciencia do empiricamente demostrable: nace así a socioloxía, a historia, o dereito como disciplinas científicas.

Lembremos que na Ilustración, ademais de valorización da razón autónoma como única instancia científica e ética, autores como Hume e Kant someten a crítica á Deusa Razón limitando o seu alcance cognoscitivo e mesmo afirmando un claro escepticismo (Hume). Xa que

logo, este espírito de crítica do coñecemento non susceptible de obxectivación e de revalorización do coñecemento científico comeza xa neste período. Un exemplo importante é crítica da relixión (o Deísmo é un exemplo) que prende na cultura occidental e que levará autores como Marx e Nietzsche a defensa o ateísmo.

Tamén hai que ter en conta, como xa adiantamos, que dentro da 1ª metade do s. XIX ao **idealismo alemán** e a súa exaltación da razón humana e das súas capacidades ata o punto de afirmar que toda a realidade é reducible a pensamento. A razón e o que ela produce, a Idea ou pensamento, son a expresión da superioridade e excelencia do ser humano sobre os demais seres. Esta interpretación antropolóxica do ser humano comezou en Grecia con Sócrates, Platón e Aristóteles será continuada coa etapa medieval pola filosofía cristiá e na filosofía moderna con Descartes e Kant, chegando ao cumio con Hegel.

Evolucionismo

No século XIX o impulso dado á teoría da evolución por Darwin e outros evolucionistas van a influír na aparición dunha nova interpretación antropolóxica que sitúa ao ser humano mais cerca do mundo natural e animal resaltando a dimensión sensible fronte á racional. O evolucionismo supón a aparición dun novo marco ou paradigma científico que vai influír nas reflexións sobre o ser humano, sobre Deus, na psicoloxía...

A nova filosofía contemporánea

A filosofía occidental e a ciencia moderna descansan nun **presuposto ontolóxico que afirma a existencia dunha realidade distinta da que percibimos polos sentidos** (mundo sensible, ceo, leis da natureza...) considerada a verdadeira e nun **presuposto epistemolóxico: esa realidade só pode ser coñecida pola capacidade racional humana.**

Destes dous presupostos derívanse outros dous: o mundo que percibimos polo sentidos non é real ou é aparente e o coñecemento deste mundo só leva a erro, ademais de desvalorizar o coñecemento que se obtén polos sentidos.

Pois ben, **as correntes filosóficas desta época destacarán os aspectos que foran desvalorizados pola tradición filosófica occidental e polo positivismo: a vida, o espírito, os valores, a liberdade, a historia, etc.** Así xurdirán correntes que destacarán estes aspectos como o vitalismo, historicismo, raciovitalismo, espiritualismo, neoidealismo, etc. En xeral comézase a considerar que o comportamento humano non responde a un esquema lóxico-racional tal e como se pensou desde os inicios da filosofía. Considérase a necesidade de revisar o presuposto segundo o cal se desvaloriza a dimensión sensible do ser humano a favor da razón. **Ao mesmo tempo que se reacciona contra o racionalismo idealista tamén se reacciona contra o reduccionismo positivista e a súa idea de que só podemos estudar o cuantificable e que só a ciencia experimental nos achega á verdade.** Moitas destas correntes reaccionan contra o reduccionismo considerando que habería aspectos como a vida, paixóns, historia, valores..., imposible de explicarse desde a cuantificación experimental.

O vitalismo

Nietzsche encádrase na corrente filosófica do vitalismo pola oposición que establece entre o racional e o vital. O racional representa a orde, a medida, a prudencia (o apolíneo) fronte á desorde, a paixón, o instinto, o desenfreo (dionisiaco) que representa a vida. Polo tanto a súa filosofía é unha oposición ó positivismo ao idealismo e en xeral a toda a filosofía occidental pola desvalorización da vida e da dimensión sensible do ser humano.

Na historia da filosofía, xa desde Sócrates e Platón dáse unha valoración positiva do racional e negativa do sensible e material, que sería fonte de erro (Platón) e de pecado (cristianismo). Fronte a isto Nietzsche propón como tema fundamental de reflexión filosófica, a vida humana interpretada non bioloxicamente, senón como existencia real humana. **Polo tanto, a filosofía tradicional, na medida en que daba prioridade ó racional, é incapaz, segundo Nietzsche de comprender as**

manifestacións vitais do home (o amor, a paixón, o instinto, o desexo...)
e xa que logo de coñecer a verdadeira realidade que é a vida.

A filosofía de Nietzsche pode dividirse en dúas partes: a parte da filosofía destrutiva (a filosofía a martelazos) na que somete a crítica a cultura occidental ou crítica de tódolos valores nos que repousa a cultura occidental: rexeitará a existencia doutros mundos distintos desta xa sexa ao estilo platónico ou o mundo sobrenatural do cristianismo, pretende destruír os valores morais da tradición xudeo-cristiá para liberar aos seres humanos dos atrancos á realización das manifestacións vitais dos seres humanos. **Por outra banda a filosofía de Nietzsche non só pretende destruír senón que propondrá unha nova interpretación da realidade (filosofía construtiva) que valora a vida e a dimensión sensible do ser humano e unha forma distinta da racional de comprender esta realidade: a manifestación artística.** Ao mesmo tempo a súa filosofía construtiva móstrase nos temas como o eterno retorno, a vontade de poder e o superhome que debemos interpretalos como unha afirmación e aceptación da vida tal e como é.

Nietzsche **será radical na súa defensa da vida entendéndoa como desorde, paixón, instinto, etc, en contra das concepcións éticas e relixiosas tradicionais que son trabas antinaturais á natural explosión vital e instintiva do home.** En conclusión, Nietzsche critica ó longo da súa obra todo aquilo que se opón a súa maneira ou modo de entende-la vida. **A súa crítica é unha crítica ontolóxica (a verdadeira realidade é este mundo material en devir) unha crítica epistemolóxica (a razón é incapaz de entender o mundo contraditorio e cambiante) unha crítica ética ao pretender destruír o valores antívida do cristianismo simbolizados en Deus polo que reclamará a necesidade de matar a deus.**

Hai coincidencia en considerar a Nietzsche como a culminación da metafísica occidental, pero sería, contrariamente ó sistema hegeliano, unha culminación negativa, xa que nega toda a pretensión de verdade da tradición occidental posto que no seu dogmatismo racionalista era

incapaz de aceptar, como fai Nietzsche, os aspectos contraditorios da vida e do mundo. Consecuentemente, tamén se aparta do discurso lóxico-conceptual clásico e así os seus textos toman unha forma metafórica, con aforismos, frases breves, poesía... Criticará a linguaxe como falseador da realidade ao ser incapaz de comprender o cambio e a contradición que é a vida.

En definitiva a filosofía de Nietzsche pretende destruír os valores nos que se asenta a cultura occidental e que se ven reflectidos:

- Na ontoloxía
- Na epistemoloxía
- Na ética
- Na relixión
- Na ciencia

Será preciso desenmascarar eses valores (método xenealóxico) coñecendo a súa orixe e fundamento para destruílos e proponer outros (transmutación dos valores). Este desenmascaramento dos valores é o esencial da crítica á cultura occidental.

3. Crítica da cultura occidental. O nihilismo.

A crítica á cultura occidental é unha crítica ontolóxica e epistemolóxica, unha crítica á moral occidental e relixión cristiá de unha crítica das ciencias positivas.

Para esta crítica á cultura occidental emprega o que se coñece en Nietzsche como método xenealóxico ou método de desenmascaramento psicolóxico.

En que consiste o método e que obxectivo persegue? **Como o seu nome indica (xenealóxico ben de xénese que significa orixe) é unha forma de investigación que pretende descubrir cal é a orixe dos conceptos e dos valores occidentais. Emprega o método para investigar en que momento o ser humano, en concreto a cultura occidental, deixa de valorar un dos elementos da vida (o elemento dionisiaco -o instintivo e paixoal-) en favor do racional ao mesmo tempo que se inventa outros**

mundos: mundos da orde e estáticos (elementos ou valores apolíneos).

Na obra **O nacemento da traxedia** chega a conclusión de que esta deriva xa comezou no mundo grego clásico e os culpables son Eurípides na traxedia clásica (que era unha forma de aceptar os dous elementos da vida: o dionisiaco e o apolíneo) e con Sócrates e Platón na filosofía. Eurípides abandona na traxedia o elemento dionisiaco a favor do apolíneo e Platón condena o elemento sensible tanto na filosofía como na antropoloxía a favor do racional. **Co método xenealóxico, despois de descubrir o momento do desvío, investiga a causa, o porqué deste desvío chegando á conclusión de que a causa do desprezo da vida é psicolóxica: o medo. Medo a aceptar esta vida con todo o que supón: alegría, tristeza, bondade e maldade, amor e odio, virtude e vicio,...en síntese a incapacidade para aceptar a contradición e a inseguridade do cambio, a desorde da paixón, do amor... E esta situación procede en última instancia do medo á morte o que leva a inventarnos outros mundos ficticios: mundo das ideas, ceo, ciencia...** Na súa crítica parte deste suposto: a cultura occidental está viciada dende a súa orixe, **é unha cultura racional e dogmática, e por iso é decadente, posto que se opón á vida, ós instintos, empeñada en instaurar a racionalidade a toda costa.** Este é o dogmatismo de occidente: filosofía, relixión e moral dogmáticas. O obxectivo da súa crítica será polo tanto a filosofía dogmática, entendida por tal o platonismo. **No fondo, o cristianismo e a moral tradicional teñen a súa base na filosofía platónica, coa afirmación dun mundo de esenciais fixas, inmutables.** Por un lado, o mundo das ideas servirá como máis alá relixioso para os cristiáns, de tal forma que o platonismo acabouse convertendo na metafísica cristián. **Por isto, é preciso comezar pola crítica á filosofía occidental ao ser a base na que se asenta a moral tradicional.**

A crítica á filosofía céntrase na **ontolóxica e epistemolóxica**. A crítica ontolóxica que é unha crítica á metafísica occidental en especial á interpretación da realidade parmenídea-platónica. A metafísica tradicional aséntase sobre o erro que consiste en crer que as cousas de

valor, as cousas supremas, teñen unha orixe e existencia distintas a este mundo, existindo ou orixinándose noutro mundo ao mesmo tempo que se desvalorizan as cousas sensibles. Así os filósofos crean un mundo distinto a este, con categorías contrapostas: estático, universal, eterno, determinado, suxeito ao finalismo, non libre,... **A crítica á metafísica centrarase na concepción da realidade (crítica ontolóxica) e posteriormente continúa co coñecemento (crítica epistemolóxica) xa que ontoloxía e epistemoloxía son o fundamento de toda a cultura e dos valores desta cultura que o filósofo alemán rexeita.**

A crítica á ontoloxía tradicional diríxese contra o carácter estático da ontoloxía tradicional, que considera o ser (a realidade) como algo fixo, estable, inmutable (ontoloxía de Parménides e Platón). Un ser así é todo o contrario do que vemos por medio dos sentidos, do verdadeiramente real. Ó considerar que o que percibimos polos sentidos é mera aparencia, afirmase que este mundo é irreal, e así búscase outro mundo para coñecer a verdade, pois o devir constante deste mundo é causa de erro. **Esta distinción, segundo Nietzsche, é un xuízo valorativo e ademais negativo sobre a vida. Para Nietzsche non existe un mundo aparte, inmutable, senón que o verdadeiramente real é o devir constante deste mundo. A ontoloxía tradicional estaría entón a desprezar a vida tal e como é. Esta ontoloxía ten a súa base en prexuízos dos filósofos contra a vida, tales coma o horror a morte, a vellez, o cambio....**O desprezo deste mundo provén da necesidade que teñen os seres humanos de seguridade, fronte a un mundo no que todo é devir. Toda a ontoloxía tradicional ten a súa orixe no medo ó cambio, á morte,...por iso, para Nietzsche, **os valores da cultura occidental teñen unha orixe psicolóxica: o medo (método de desenmascaramento psicolóxico).** O filósofo alemán afirmará que se o sensible é aparencia, o mundo é aparencia, o real é aparencia. Tanto o platonismo como o kantismo intentan racionalizar o imposible de racionalizar, o ser como devir e así invéntanse ficcións lóxicas, modelos de coñecemento que nos fagan sentir seguros ante o que en si é un caos, créanse modelos de

quen depender: Deus no cristianismo, razón no racionalismo, leis e teorías na ciencia...

A crítica ontolóxica de Nietzsche resúmese no rexeitamento das interpretacións da realidade como algo inmutable, fixo, permanente..., fronte a esta concepción, loubará a ontoloxía de Heráclito, que consideraba ó ser como un devir constante.

A crítica epistemolóxica é unha consecuencia lóxica da anterior xa que se a realidade non é algo permanente, no está rexida por un principio racional entón a razón e os seus conceptos non serven para comprendela. A razón só capta as figuras estables e non contraditorias (e a vida, auténtica realidade, é contraditoria), e se agora a realidade é devir e incluso contradición a razón e os conceptos no son o máis axeitado para coñecela. O concepto non é máis que unha abstracción que serve para expresar unha pluralidade de casos particulares que, en realidade, nunca son iguais. Pero, segundo Nietzsche, esquecemos iso, pois o costume imponnos esas xeneralizacións e chegamos a crer que os conceptos representan a realidade, é máis, cremos que son a verdadeira realidade.

Ademais os conceptos lóxicos non son capaces de captar o verdadeiro ser da realidade: o ser como devir. Os conceptos non captan o cambio constante, fan da realidade algo fixo, estático. **O erro fundamental do discurso lóxico-racional é o considerarse o único verdadeiro, o único que nos leva á verdade.** Coa crítica á metafísica Nietzsche pon en dúbida todo o edificio do coñecemento occidental baseado en considerar a realidade como algo fixo captada perfectamente pola razón e os seus conceptos. En resumo a crítica de Nietzsche consiste en rexeitar á Razón como o único instrumento para o achegamento á vida e a pretensión dos conceptos (crítica á linguaxe) de representar a realidade tal e como é.

Sería isto recoñecer o absurdo, o sen sentido, a incomprendibilidade do mundo?. Nietzsche mantén que a manifestación artística é un recurso que xustifica e que explica a existencia e o mundo, en tanto que inclúe

os dous elementos en loita na natureza humana: o apolíneo e o dionisiaco. A arte sería un recurso que nos permite comprender mellor os aspectos contraditorios da vida. (Pensade cando estamos tristes como nos podemos identificar cunha canción, cunha película, poesía ou teatro. Quen explica mellor a miña sensación a ciencia ou a arte?) No exposto aquí dedúcese que Nietzsche non acepta o criterio ou noción de verdade da tradición occidental. A verdade non é a adecuación entre o concepto e a cousa, suxeito-objeto. Nietzsche sitúase nunha **actitude fenomenista e perspectivista con respecto á realidade e á verdade: non existe unha realidade en si, o real redúcese ós fenómenos, a aparencia. Non existe a verdade obxectiva, depende da perspectiva do suxeito.** Tamén podemos deducir que nega toda realidade dos conceptos universais.

¿Quere isto dicir que a arbitrariedade substitúe ó rigor dogmático da razón?: Non, xa que Nietzsche propón un certo criterio que nos permita avaliar entre distintos xuízos e distintos discursos, criterio alternativo ó da racionalidade lóxica: un xuízo é válido se favorece á vida, se contribúe á conservación da especie. O que é favorable á vida identifícao cun sentimento de poder. A vida é vontade de poder. "Alí onde vin un ser vivo, encontrei vontade de poder". Nietzsche destrúe para crear, o que fará é inverter os valores como veremos a continuación. Existe o bo mais o bo e a virtude están neste mundo e non noutro, e están na satisfacción e non na represión. Vexamos como esta crítica aos valores que apreciamos na crítica ontolóxica e epistemolóxica faise máis radical na crítica a os valores morais e a relixión.

CRÍTICA Á MORAL TRADICIONAL

A crítica á cultura occidental despois do derrube ontolóxico e epistemolóxico diríxese contra a moral. A moral occidental, que afirma a existencia de valores universais e permanentes, ten o seu fundamento na existencia de mundos de esencias fixas. Cualificará a esta moral como **contranatural**, na medida en que é unha moral que se opón ao que o autor alemán considera como natural: á vida. Esta moral

establece **normas contra ós instintos vitais** e a riqueza sensible do home. Penaliza o amor o desexo, a paixón, a ambición, a rebelión, a creatividade, a liberdade...fomentando a sumisión e o sometemento. A orixe desta moral é o desprezo a esta vida e a incapacidade de aceptar a dor e o sufrimento que conleva vivir. Esta incapacidade provoca a necesidade de inventarse mentiras como outros mundos que dean sentido ao sufrimento da vida e en especial ao maior das dores: a morte. Estas morais coas súas normas fan que a vida do home xire en torno a un máis alá, á outra vida, con menosprezo desta. Serán os espíritus débiles os que precisan imaxinar outros mundos para soportar este mundo en contraposición aos espíritos nobres, fortes aristocráticos creadores de valores superiores, valores que aman a vida e aceptan a dor. Nietzsche **distingue así dous tipos de moral: a moral dos señores**, que sería a moral cabaleiresca, propia dos espíritos elevados, aristócratas, dos que aman a vida, o poder, a grandeza, o pracer... esta será a moral propia do superhome, do que quere a morte de Deus. Por outra banda a **moral dos escravos**, sería a moral que defende os valores contrarios á anterior, dor, humildade, compaixón, resignación etc, é dicir, representa tódolos valores contrarios á vida. Esta moral nace co xudaísmo e segue co cristianismo.

A base filosófica da moral occidental é o platonismo xa que o mundo das ideas serve de base para o máis alá relixioso... máis alá para xustificar ese mundo ficticio e soportar a traxedia de vivir. Esta moral xuxdeo-cristiá é un xuízo valorativo (negativo) contra a vida e está a provocar o nihilismo a decadencia de occidente. Deus que representa estes valores contranaturais foi a grande obxección contra á vida, desta forma é necesario negar a Deus e afirma a vida. Nietzsche pode cualificarse de inmoral na medida en que critica e rexeita unha determinada moral, pero non é amoral, xa que propondrá unha nova forma de valorar: será valioso todo o que favoreza a vida en toda a súa riqueza instintiva.

Nietzsche afirma que en toda a historia da cultura occidental venceu a moral dos escravos, que son maioría, fronte ós fortes, esta moral será superada polo superhome, que destruirá todos eses valores, xa que é un home libre de todo dogmatismo relixioso.

O cristianismo inverteu todos os valores da antiga Grecia, que eran valores da vida, inventándose un mundo celestial que leva consigo a desvalorización do mundo terreal. Só fomenta os sentimentos de pobreza, humildade, que son sentimentos propios do rebaño (da moral de escravos). Introduce o concepto de pecado aniquilando os valores máis nobres da vida, o pecado é un atentado contra a vida. En definitiva, Nietzsche critica a relixión como un sentimento de resignación que nega a vida, coa esperanza dun máis alá que non existe.

Enténdese agora a necesidade de matar a Deus como símbolo desa moral antivida e de valores dogmáticos.

Este dogmatismo da moral tamén aparece na ciencia, na pretensión positivista de converter a ciencia no único coñecemento válido. A ciencia sería o único discurso verdadeiro para coñecer a realidade.

O nihilismo

Pois ben, a frase "**Deus morreu**" ten un sentido máis amplo que unha simple crítica a relixión e da moral, xa que Deus simboliza tódolos valores da cultura occidental: relixión, moral, metafísica, ciencia positivista...

Coa morte de Deus o home libérase do peso do máis alá. Deus é o símbolo dos valores nos que se asentaba a cultura occidental, que lle daban sentido á vida, e a súa morte convértese no símbolo da perda de sentido dos valores pensados para a outra vida. Se agora Deus morreu, se non hai outro mundo o valores occidentais xa non teñen sentido. Esta situación leva ao europeo ó nihilismo que consiste na desorientación, na perda de sentido, xa que todo o que valoraba estase a derrubar.

Coa crítica á cultura occidental Nietzsche deixa sen fundamento toda a cultura occidental xa que toda cultura se asenta en valores que atopamos na súa ontoloxía, ética, epistemoloxía, filosofía... e segundo a

análise do autor son valores pensados por e para outra vida, para outro mundo. Se eses mundos non existen os valores carecen de validez e fundamento e se o ser humano desta cultura non ten valores (guías, orientacións) atópase perdido, desorientado e vese abocado ao nihilismo. Nese sentido considera que a cultura occidental xa está nesta situación e que é preciso superala. Mais o nihilismo ten máis significados. Vexamos.

A expresión nihilismo posúe en Nietzsche dous significados, negativo (nihilismo pasivo) e outro positivo (nihilismo activo). Toda a crítica á cultura occidental é un intento de adiantarse ó nihilismo pasivo, ó que tende occidente, como consecuencia do seu estado decadente. O obxectivo pretendido consiste en crear unha civilización nova antes de que se derrube a antiga, e o modo para alcanzalo será o nihilismo activo.

Nihilismo pasivo (que adiantamos no primeiro parágrafo): Segundo Nietzsche a cultura europea atópase na súa época nun **estado de decadencia**, e chegouse a esta situación porque leva en si mesma a súa propia negación. **Os valores creados pola cultura occidental son falsos e ilusorios, xa que negan a vida e están pensados para o outro mundo, un mundo que non existe.** Polo tanto, ó ser ilusións, o home cre en nada. N profetiza que tal situación provocaría nun futuro próximo, a caída ou perda de validez dos valores supremos tradicionais. Aínda non se chegou a este estado, pero estase anunciando na desorientación, ateísmo e pesimismo dos europeos desta época. **A consecuencia de todo isto levaría a recoñecer que todo é falso e que nada ten sentido.** O nihilismo pasivo consistiría en que os valores se derrubarían por si sós sen que os homes saiban por que se chegou a esta situación. Se Nietzsche se quedara aquí, quedaríase na actitude pesimista de Schopenhauer, pero vai ir máis alá propondo unha nova valoración, novos valores que lle dean sentido á vida (inversión dos valores ou transmutación dos valores), valores que permitan que os humanos

realicen a súa auténtica natureza, que afirmen a vida (filosofía construtiva).

Por outra banda o **Nihilismo activo** é a reflexión sobre o propio nihilismo, coñecendo as situacións que o fixeron posible. As condicións que o fixeron posible son os valores platónico-cristiáns de occidente. Se nos quedásemos no nihilismo pasivo, o ser humano atoparíase perdido, xa que os valores que sustentaban a súa vida carecen de sentido. Só por medio do nihilismo activo, o ser humano pode adiantarse a esta situación, destruindo os valores que negan a vida e creando uns novos. O nihilismo activo sería a conciencia da situación á que está abocada a cultura occidental e o intento de adiantarse a esta situación, creando novos valores (**a inversión ou tramutación de todos os valores**) e destruindo os anteriores mediante a vontade de poder. Esta nova valoración, esta afirmación da vida faise notar nos temas máis orixinais da súa filosofía: a filosofía construtiva.

4. A vontade de poder, o eterno retorno e o superhome

4.1 A vontade de poder

Non é fácil determinar o que Nietzsche entendía como vontade de poder, xa que entendía diversas cousas, aínda que todas semellan ter un trazo común: ímpetu ou impulso que vai sempre máis alá, que non se detén nunca. Nietzsche afirma que o home, o mundo e a vida son vontade de poder. ¿Que significa isto?

Segundo Nietzsche o home atópase na vida sen vontade propia, sen telo querido pero pode e ten que definirse ante a vida mediante un acto da súa vontade que afirme ou negue a vida. Ante esta opción decídese a afirmar a vontade de vivir con todos os sufrimentos e dores, non debe entenderse a vontade de poder como unha vontade pasiva, que se limita a obedecer, nin como unha vontade de verdade do home teórico qu e trata de reflectir e eternizar na súa razón o mundo, tampouco é simple vontade de vivir, pois a vida é só un caso especial de vontade de poder. A vontade de poder é a vontade de ser máis

(nobre e non vulgar), de vivir máis (liberarse das cadeas que atenazan a vida), de superarse, de demostrar unha forza sempre crecente (autoafirmarse). Significa tamén vontade de dominio. En definitiva, a vontade de poder é vontade de crear, é unha vontade creadora de valores e censuradora de tódolos anteriores. A transmutación dos valores é unha forma de manifestarse a vontade de poder. Decántase así o interese de Nietzsche polo tema dos valores. Os valores da sociedade, estado,... serán superados pola vontade de poder. A vontade de poder ten tamén un sentido cósmico, cando Nietzsche afirma que o mundo é vontade de poder, enténdea como unha forza universal impulsora. Dalgunha forma é unha realidade metafísica, pero dunha metafísica do máis acá, inmanente ó mundo e non trascendente.

Por isto último, a vontade de poder lévanos ó tema do tempo. A vontade de poder podería referirse ao presente e ao futuro, pero non ao pasado, e sen embargo, ¿non podería abarcalo todo?, xurde así o tema do eterno retorno.

4.2 O eterno retorno

Este tema é tomado por Nietzsche da mitoloxía grega e dos presocráticos, aínda que, segundo el, era o seu pensamento máis importante é un dos menos elaborados desde o punto de vista teórico. Trataremos de explicalo comparándoo coa noción cristiá de tempo. Dende a perspectiva cristiá considerábase que de Deus emanaba o tempo e a el volvía. As cousas perecedoiras e cambiantes eran varridas polo tempo, e só permanecía o espiritual, que retornaba a súa orixe (alma). Todo aquilo que non podía escapar ó tempo, debía perecer (o material, o cambiante).

O que Nietzsche pretende con esta teoría é recobrala eternidade para tódalas cousas deste mundo, para todo aquilo que o cristianismo consideraba perecedoiro, anulando a dicotomía entre os dous mundos (divino-terreal) e recuperando así o sentido da terra. O eterno retorno adquire así un sentido axiolóxico: é a suprema fórmula de fidelidade á

terra, do sí a vida. Hai que amar esta vida como querendo que se repita indefinidamente.

Coa idea do eterno retorno substitúe a concepción lineal do tempo por outra cíclica, o mundo non avanza en liña recta deica un fin (cristianismo), senón que tódalas cousas volven eternamente, e os individuos con elas. Isto implica que o pasado tal vez estea por diante, é dicir, que tal vez todo xa ocorreu, incluso o futuro. Desta forma, a vontade de poder quería tanto ó pasado como ó futuro. O eterno retorno é unha aceptación de todo o contido da vida, amando a vida ate o punto de querer que se repita unha e mil veces. Neste sentido, a filosofía de Nietzsche é unha filosofía afirmativa, unha filosofía do sí á vida, e non unha filosofía do non, unha filosofía destrutiva. Nietzsche di non só a aquilo que considera negativo para o ser humano e para o seu modo de entender a vida.

4.3 O *superhome*

Este é outro dos puntos que Nietzsche non explica claramente. Podería pensarse que sería un home primeiro, primitivo, que aínda perduraba nos presocráticos. Tamén podería interpretarse como un estadio ó que chegaría toda a humanidade. Para explicar o que entendía como superhome é necesario relacionalo coa vontade de poder e co eterno retorno. Co eterno retorno aceptábase esta vida como única existencia, entón é necesario crear novos valores (inversión e transmutación dos valores). É necesario ter novos valores, posto que os anteriores eran contrarios á vida, estaban pensados para outra vida. Desta forma pretende Nietzsche darlle un novo sentido á vida, así afirmará: "permanecedes fieis á terra, e non deades fe ós que vos falan de esperanzas sobrenaturais". Pero o home non pode crear novos valores, senón que ten que ser un home novo, é dicir, o superhome. O superhome é o home que ama á vida, á terra, e os seus valores son a saúde, o amor, a ebriedade dionisíaca, a ansia de vivir, de dominar, de superación (sobre todo da moral tradicional), de poder... O superhome é o que vive a vontade de poder e o eterno retorno, é aquel que quere

tanto o futuro como o pasado. Deixa de acomodarse ó celestial e substitúe os vellos deberes pola súa propia vontade, substitúe o "ti debes" polo "eu quero".

Nietzsche explica a transformación do home en superhome a través dunha metáfora. Di que o home pasa por tres estados antes de chegar a superhome:

- Camello: O home é como un animal de carga que obedece sen queixarse.
- León: O home camelo, cansado do peso da súa carga, rebélase contra o seu amo e derríbaio, entón convertese no home león, crítico e dono de sí mesmo, que di "eu quero" e impón a súa vontade.
- Neno: Na medida en que vai quitando as cargas vaise facendo creador dos seus propios valores, convertese no home neno que busca a afirmación de si mesmo.

5. Influencia de Nietzsche.

- Relación con toda a Historia da filosofía: Heráclito, Parménides, Platón, Kant,...
- Coincide con Marx na valoración da dimensión sensible e material da realidade e do ser humano e na crítica á relixión e tamén no ateísmo.
- Critica a posición do igualitarismo comunista xa que iría contra a súa concepción da moral dos señores ou nobres
- En xeral a filosofía nitzschiana será fonte de numerosas correntes e autores do século XX: existencialismo de Sartre, Heidegger, os postmodernos...

Para rematar dicir que é considerado por Paul Ricoeur un dos tres filósofos da sospeita ao sospeitar que todo o edificio dos valores occidentais estaba sustentado sobre bases falsa, sobre unha mentira. Ademais del tamén inclúe na sospeita a Marx porque sospeita da democracia liberal como unha mentira de liberdade e igualdade só

teórica mais non real. Mentira que esconde que o capitalismo é un sistema de explotación. E o último filósofo da sospeita e o pai da psicanálise e do inconsciente: Freud. Este autor dubida de que a conciencia e a racionalidade sexan o motor das accións e decisión humanas afirmando que a motivación primeira é instintiva, chegando a conclusión que a historia de occidente e da humanidade é a historia da represión do eros ou instinto sexual sen a cal non habería sociedade e civilización.